

מסורת הש"ס

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

קכב.

עין משפט
נר מצוה

ל"א א מ"י פ"ד מה' מלכות ה' :

רבינו גרשום

חלקו: ח"ט בין ב' ב' למעט. בין ה' השבט ב' ב' היה השבט שנט נטל זה כנון זה דא' לקרקע בב' איתפלג מישבח דבולתו כי הדי' נטבי אלא ש"ס לשבטים איתפלג: ולא נחלקה אלא בכספים. כדאמר לקמן בקרובה ורחוקה דכתבין בין רב למעט כולם היו שוין במחלוקת שאותו שהיה ויבורותו במקום רחוק מירושלים וי' סלין לו דמים כדי שיקח במקום רחוק או כדי שיקח בייבורות ויבאמה רב יתודה סאה בייבורה כו'. ונחלק בייבורה מוקף דמיס לנטל בגליל: דכתיב על פי ה' היינו אורים שבולטין אחרות באבני אורים ותומים חתום עבר ויתא עולה לחלק עבר שיהיה בולט שם ויבולן נהך בקלפי ששפחה שבטים כו' עלה בידו שם ויבולן ויטוף בקלפי תחומין ועלה בידו תחום עכו ויבולן פי אורים ותומים ועל פי ה' וכן היה עולה לכל שנט ושט: שיהיה פריס. אילנות: שיהיה לבן. תבואה: שגא' שער ראובן. אחר שער שמעון. אחר. שרולן יהוה חלקין בשוה בזה ובשפלה וכנב שוין זה דורף לזה: ואידך לפאן. חלק שלשה עשר למאן: לנשיא דכתיב העובד את העיר. מלך שהיה משפח את העיר יעבדו אותו כל שבט ישראל שכל שנט ושט מצמצמן מחזות עד ששוין לו חלק אחד ויהיו חלק י"ג: ודלמא רונגר בעלמא. שלא יאנו לו שיעור שנט כי יאנו עיר אחת או פלך אחד ואכתי אידך למאן: והנוטר לנשיא היינו שבא מזה וכו'. כלומר אותו מחזק שיהיה מצמצמן משפט זה ומשפט זה ומייתרין לו כשיעור חלק אחד שליון אותו מחזק יתיר הקיש לאחת העיר כלומר לסלף שאותו העיר בירו: לפאי אילמא בשופרא אורי כלומר שבשפלה נטל זה עירית וזה נטל ויבורית עירית בעל עירית לבעל ויבורית כספים עד שיהיו שוים במחלוקת וי' בשופטני עסקי'. והנינו לזה ליטול עירית והוא נטל ויבורית: אלא בקרובה ורחוקה. שאם נטל זה ברחוק מירושלים ועלה לו זה בידים שנטל חלקיו בקרוב ויתן לזה שיהיה ברחוק: בכספים העולה. לארץ ישראל שהי' נותן לו דמים שבביל קרובה וירושלים. ור' יתודה אומר בקרקע העולה שהיו נותנין יותר קרקע לאותו שברחוק יותר מפי שהוא בקרוב: דלאו ידירו שקלי. שנטלו חלק מרגלים ומחלוקתם:

ובולן עולה תחום עכו עולה [עכו]. לאו עכו ממנו דעכו מחלק אשר דכתיב (שופטים א') ואשר לא הוריש ישיבני עכו אלא כלומר תחום שנטל עכו: העולם הזה יש לו פירוש ואין לו שדה אבן. כימה דכשלהי מרובה

מחלוקת ארץ ישראל אין לך מישאל שאין לו כתר ובשפלה נגד ומיהו אית דגרס אין לך שנט ושט מישאל אבל הכא גרסין אין לך אחד מישאל לעולם הכא ומשמע לו שער ראובן אחד היינו לכל אחד ואחד אי נמי בעולם הזה אין להם כשזה מזה כמו מזה אלא מזה מעט ומזה הכרה אבל לעולם הכא יש לו מן הכל שיעור שוה: ואידך בפאן. אע"ג דכתיב שער לוי אחד אלא כתיב ממי שער יוסף אחד דלא מנו שנט יוסף אלא כאחד: לא סלקא דעתך דכתיב הנוטר לנשיא וכו'. וכד"ר נפרס"ב דרש מהכא דנבעני אינו מתרפא לעמד לנא מדכתיב והעובד העיר וגו' ואימא לנא ואימא לנא ומדאפקיה כלשון עובד דרוש ביה נמי גבעני או שמה פליגי:

סמס

בבא בתרא פרק שמיני וכן כל שבט ושבת ולא בחלוקה של עולם הזה חלוקה של עולם הבא העולם הזה אדם יש לו שדה לבן אין לו שדה פרס שדה פרס אין לו שדה לבן לעולם הבא אין לך יוכל אחד ואחד שאין לו בהר ובשפלה ובעמק שנאמר ישער ראובן אחד שער יהודה אחד שער לוי אחד הקדוש ברוך הוא מחלק להן בעצמו שנאמר ואלה מחלקותם נאם ה' קחני מיהת שבתחלה לא נתחלקה אלא לשנים עשר שבטים שמע מונה לשבטים איפולג שמע מונה אמר מר עתידה ארץ ישראל שתחלק לשלושה עשר שבטים אידך למאן אמר רב חסדא "לנשיא דכתיב יועבד העיר יעבדוהו מכל שבטי ישראל אמר ליה רב פפא לאבבי איתמי י' רונגר בעלמא לא סלקא דעתך דכתיב י' והנוטר לנשיא מזה ומזה לתרומת הקדש ולאחוזת העיר ולא נתחלקה אלא לכספים שנאמר בין רב למעט למאי אילמא לשופרא וסניא אמו ב' בשופטני עסקין אלא לקרובה ורחוקה כתנאי רבי אליעזר אומר בכספים העולה רבי יהושע אומר בקרקע העולה ולא נתחלקה אלא בגורל שנאמר אך בגורל תנא אך בגורל יצאו יהושע וכלב למאי אילמא דלא שקול כלל השתא דלאו דידהו שקול דידהו מיבעיא אלא שלא נטלו בגורל אלא ע"פ ה' יהושע דכתיב י' על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל את חמנת סרה בהר אפרים

כתיב

וכדכתיב (דברים כ') ולפי אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו נמשפט האורים לפני ה' על פיו יצאו וגו': וקלפי של שנטים. ארנז שמונחים זו י"ג פתקים שכתוב בהן י"ג שנטים וקלפי של י"ג פתקים של י"ג חלקים של ארץ ישראל: וסבי מכוין ברוח הקודש. כלומר באורים ותומים ששאלים מחלה ויודעים שחלוקה ישרה היא ולא היו מרגשים דכד השנטים מרונים. ושי קלפי היו זריכין אחד לשנטים ואחד לתחומין ולא סגי בחד דתחומין ולימא נמשקל דמילתיה דתנא קאמר אך בגורל וגו' בלא הולאת דיבור מפי: ואומר וכו' עולה. עכשיו יבא ליד הטורף בקלפי כתב של זנון. והאי דנקטיהו שלא כסדר לפי שאין עולה שום גורל על הסדר אלא על ידי מקרה: טרף. עירבד הממונה לך את השטרות יפה שלא יאמרו מדעת לקח את זו שהיה יודע מה כתוב בה. כמו בינים טרופות נקברה (עדות פ"ג מ"ד): שער ראובן אחד. שיה דכל מה שיש לזה יש לזה: נאום ה'. הוא עצמו יאמר לכל אחד לטול חלק פלוני ופלוני: אידך למאן. חלק י"ג למי דהא י"ג שנטים לחוד הוא דשקלי דכתיב ביחזקאל [מזל] לנשיא. למלך המשיח: העובד העיר. היינו נשיא דעול רבים מוטל עליו דכתיב נחנצנעם אס היום תהיה עבד לעם הזה (מלכים א' י'): יעבדוהו. יתנו לו נחלה מכל שנט ישראל: רונגר. שצירים בעלמא לעבוד לו כתלמידים לרב אבל לא יתנו לו מנהלתם. ורבינו חננאל פירש (ב) רון גר רון גלשון פרס יוס וגר שציר כלומר שציר יוס: והנוטר מזה ומזה. משמע שנטל חלק מזה ומזה: למי מקומו של בית המקדש: ולאחוזת העיר. ולבד מקום העיר וכתיב בספיה דקרא בחדת החלקים: ולא נפחלקה מזה ומזה: למאי הלכא. קאמר שיהו מעלין כספים זה לזה: אילמא בשופרא וסניא. מה שהיה זה ויפה מזה וזה רעה מזה דמסליק ליה בדמי מאן דלית ליה שופרא למאן דלית ליה סניא: אטו בשופטני עסקין. דמסתלקין מנהלתם בזוי אלא ודאי בגליל נוטל ה' סאין כנגד סאה ביהודה: לקרובה ורחוקה. הקרקעות היו חולקין כשזה מי שלוקח מן הכחוש נוטל יותר עד דכמי היפה אבל מי שעולה לו גורלו בקרוב לירושלים מעלה מעלה למי שעלה גורלו כרחוק מירושלים שהרחוק גרוע הוא מפני שני דברים אלה מפי שרחוק מנחת המקדש ואחד מפני שקרוב הוא לארץ העמים ויש לו דלאג מהן ורבי יהודה מילתא אצפי נפשה קאמר דמי שנטל גורלו בגליל נוטל ה' סאין כנגד סאה שחבירו נוטל ביהודה אי נמי משום דקאמר תנא קמא דקורבא ורחוקא מחלקין בכספים אחא איהו לקויעיה ולמימר דסאה ביהודה שוה חמש סאין בגליל כשציל שיהיה קרוב לירושלים וגליל רחוק יותר וארץ להעלות כספין שוה ד' סאין לסאה שנגליל: בכספים העולה. לההוא בני דקורבא ורחוקא. וסנא הוא ומכין רב למעט וא לא נפקא ליה דמקרא לא שמעין אלא העלה לא שנט בכספים לא שנט בקרקע: דלאו דידהו. חלק מרגלים כדאמרן בפירקין דלעיל (דף ק"א):

כתיב

סא שנט בין רב למעט. על פי הגורל מחלק הארץ נחלתו של ישראל שיקח כל שנט ושנט מה שיתן לו הגורל בין שהיה מגיע לו חלק מרובה כגון שנט שיש בו אנשים מעט בין שהיה לו חלק מעט כגון שיש בו אנשים הרבה דמיון דכל השנטים לוקמין כשזה

תא שמע יבין רב למעט ועוד תנאי עתידה ארץ ישראל שתחלק לשלושה עשר שבטים שבתחלה לא נתחלקה אלא לשנים עשר שבטים ולא נתחלקה אלא בכסף שנאמר בין רב למעט אמר רבי יהודה סאה ביהודה שוה חמש סאין בגליל ולא נתחלקה אלא בגורל שנאמר י' אד בגורל ולא נתחלקה אלא באורים ותומים שנאמר על פי הגורל הא כיצד י' אלעזר עומדים אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדים לפניו וקלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחין לפניו והיה מכוין ברוח הקדש ואומר זבולן עולה תחום עכו עולה עכו מטרף בקלפי של שבטים ועלה בידו זבולן מטרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום עכו וחזר ומכוין ברוח הקדש ואומר נפתלי עולה תחום יניסר עולה עמו מטרף בקלפי של שבטים ועלה בידו נפתלי מטרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום יניסר וכן כל שבט ושבת ולא בחלוקה של עולם הזה חלוקה של עולם הבא העולם הזה אדם יש לו שדה לבן אין לו שדה פרס שדה פרס אין לו שדה לבן לעולם הבא אין לך יוכל אחד ואחד שאין לו בהר ובשפלה ובעמק שנאמר ישער ראובן אחד שער יהודה אחד שער לוי אחד הקדוש ברוך הוא מחלק להן בעצמו שנאמר ואלה מחלקותם נאם ה' קחני מיהת שבתחלה לא נתחלקה אלא לשנים עשר שבטים שמע מונה לשבטים איפולג שמע מונה אמר מר עתידה ארץ ישראל שתחלק לשלושה עשר שבטים אידך למאן אמר רב חסדא "לנשיא דכתיב יועבד העיר יעבדוהו מכל שבטי ישראל אמר ליה רב פפא לאבבי איתמי י' רונגר בעלמא לא סלקא דעתך דכתיב י' והנוטר לנשיא מזה ומזה לתרומת הקדש ולאחוזת העיר ולא נתחלקה אלא לכספים שנאמר בין רב למעט למאי אילמא לשופרא וסניא אמו ב' בשופטני עסקין אלא לקרובה ורחוקה כתנאי רבי אליעזר אומר בכספים העולה רבי יהושע אומר בקרקע העולה ולא נתחלקה אלא בגורל שנאמר אך בגורל תנא אך בגורל יצאו יהושע וכלב למאי אילמא דלא שקול כלל השתא דלאו דידהו שקול דידהו מיבעיא אלא שלא נטלו בגורל אלא ע"פ ה' יהושע דכתיב י' על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל את חמנת סרה בהר אפרים

וכדכתיב (דברים כ') ולפי אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו נמשפט האורים לפני ה' על פיו יצאו וגו': וקלפי של שנטים. ארנז שמונחים זו י"ג פתקים שכתוב בהן י"ג שנטים וקלפי של י"ג פתקים של י"ג חלקים של ארץ ישראל: וסבי מכוין ברוח הקודש. כלומר באורים ותומים ששאלים מחלה ויודעים שחלוקה ישרה היא ולא היו מרגשים דכד השנטים מרונים. ושי קלפי היו זריכין אחד לשנטים ואחד לתחומין ולא סגי בחד דתחומין ולימא נמשקל דמילתיה דתנא קאמר אך בגורל וגו' בלא הולאת דיבור מפי: ואומר וכו' עולה. עכשיו יבא ליד הטורף בקלפי כתב של זנון. והאי דנקטיהו שלא כסדר לפי שאין עולה שום גורל על הסדר אלא על ידי מקרה: טרף. עירבד הממונה לך את השטרות יפה שלא יאמרו מדעת לקח את זו שהיה יודע מה כתוב בה. כמו בינים טרופות נקברה (עדות פ"ג מ"ד): שער ראובן אחד. שיה דכל מה שיש לזה יש לזה: נאום ה'. הוא עצמו יאמר לכל אחד לטול חלק פלוני ופלוני: אידך למאן. חלק י"ג למי דהא י"ג שנטים לחוד הוא דשקלי דכתיב ביחזקאל [מזל] לנשיא. למלך המשיח: העובד העיר. היינו נשיא דעול רבים מוטל עליו דכתיב נחנצנעם אס היום תהיה עבד לעם הזה (מלכים א' י'): יעבדוהו. יתנו לו נחלה מכל שנט ישראל: רונגר. שצירים בעלמא לעבוד לו כתלמידים לרב אבל לא יתנו לו מנהלתם. ורבינו חננאל פירש (ב) רון גר רון גלשון פרס יוס וגר שציר כלומר שציר יוס: והנוטר מזה ומזה. משמע שנטל חלק מזה ומזה: למי מקומו של בית המקדש: ולאחוזת העיר. ולבד מקום העיר וכתיב בספיה דקרא בחדת החלקים: ולא נפחלקה מזה ומזה: למאי הלכא. קאמר שיהו מעלין כספים זה לזה: אילמא בשופרא וסניא. מה שהיה זה ויפה מזה וזה רעה מזה דמסליק ליה בדמי מאן דלית ליה שופרא למאן דלית ליה סניא: אטו בשופטני עסקין. דמסתלקין מנהלתם בזוי אלא ודאי בגליל נוטל ה' סאין כנגד סאה ביהודה: לקרובה ורחוקה. הקרקעות היו חולקין כשזה מי שלוקח מן הכחוש נוטל יותר עד דכמי היפה אבל מי שעולה לו גורלו בקרוב לירושלים מעלה מעלה למי שעלה גורלו כרחוק מירושלים שהרחוק גרוע הוא מפני שני דברים אלה מפי שרחוק מנחת המקדש ואחד מפני שקרוב הוא לארץ העמים ויש לו דלאג מהן ורבי יהודה מילתא אצפי נפשה קאמר דמי שנטל גורלו בגליל נוטל ה' סאין כנגד סאה שחבירו נוטל ביהודה אי נמי משום דקאמר תנא קמא דקורבא ורחוקא מחלקין בכספים אחא איהו לקויעיה ולמימר דסאה ביהודה שוה חמש סאין בגליל כשציל שיהיה קרוב לירושלים וגליל רחוק יותר וארץ להעלות כספין שוה ד' סאין לסאה שנגליל: בכספים העולה. לההוא בני דקורבא ורחוקא. וסנא הוא ומכין רב למעט וא לא נפקא ליה דמקרא לא שמעין אלא העלה לא שנט בכספים לא שנט בקרקע: דלאו דידהו. חלק מרגלים כדאמרן בפירקין דלעיל (דף ק"א):

תורה אור השלם

- 1 על פי הגורל מחלק נחלתו בין רב למעט. במדבר כ' ו' ארץ בגורל יחלק את הארץ לשמות שטות אבות יחלקה במדבר כ' ו' 3 השעיר הקדוש על שפת שבטי ישראל שערין שלוחה צפונה שער ראובן אחר שער יהודה אחר שער לוי אחר.
- 4 ואת הארץ אשר תפלוט נחלקה לשבטי ישראל את שלוחה צפונה שער ראובן יחלק את הארץ.
- 5 והעביר העיר יעבדוהו מכל שבטי ישראל.
- 6 והנוטר לנשיא מזה ומזה לתרומת הקדש ולאחוזת העיר אין פני השדה ועשרים אף תרומה עד גבול קדימה יהיה על פני השדה ועשרים אף על גבול ימיה לעמק חלקים לעשר היתה תרומת הקדש ומקדש היתה תבואה יחזקאל כ' א' 7 על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל את חמנת סרה בהר אפרים ויבנה את העיר וישב בה: יהושע י"ג 5

הנהגות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה רונגר וכו' ורבינו חננאל פ"ה רונגר רוח כלשון פרס. ד"ה פ"ה לעיל ד' י' וכו' :

